28.9.2020

Asia: Ilmastovuosikertomus 2020 (K 18/2020 vp)

1. Keskeiset huomiot

Sitra kiittää mahdollisuudesta lausua Ilmastovuosikertomuksesta 2020.

On ilahduttavaa, että Suomi näyttää saavuttavan aiempien EU- ja kansallisten sitoumusten mukaiset päästötavoitteet vuosille 2020 ja 2030. Sen sijaan on huolestuttavaa, että tähän mennessä päätetyt toimet eivät ole riittäviä hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2035 mennessä. Onnistuneen ilmastopolitiikan kannalta on keskeistä, että myös päätökset toimista saadaan linjaan suunnitelmien ja tavoitteiden kanssa.

Sitran lausunnon keskeiset huomiot on koottu alle.

- Nykymuodossaan ilmastovuosikertomus antaa entistä paremman kokonaiskuvan Suomen päästökehityksestä. Kertomusta on kehitetty vuodesta 2019 siten, että tarkastelu kattaa Suomen ilmastopolitiikan kokonaisuuden sekä tiedot politiikkatoimista, ilmastonmuutokseen sopeutumisesta ja kulutusperäisistä päästöistä.
- On valitettavaa, että vuosille 2020 ja 2030 asetetut päästötavoitteet, joita kertomuksessa tarkastellaan, eivät ole linjassa Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden kanssa. Kertomuksessa tulisi arvioida hiilineutraaliuteen vuoteen 2035 mennessä tähtäävien toimien toteutumista.
- Merkittäviä päästövähennyksiä on mahdollista saavuttaa esimerkiksi liikenteen sähköistymisellä sekä siirtymällä kestävään ruokajärjestelmään. Toimivia ja käyttövalmiita ratkaisuita sekä liikenteen että ruokajärjestelmän murrokseen on jo olemassa.
- Kiertotalous tuo merkittäviä ja mitattavia ilmastohyötyjä. Sen roolia tulisi vahvistaa tulevissa ilmastovuosikertomuksissa.

2. Sitran lausunto

Suomi ja maailma kamppailevat globaalin terveyskriisin keskellä. Samaan aikaan ilmaston kuumeneminen[1] ja luontokato[2] etenevät huolestuttavaa vauhtia. Ilmastokriisin vakavuuden ja vaadittavien toimien kiireellisyyden valossa on valitettavaa, että ilmastovuosikertomuksessa tarkastellaan jo vanhentuneiden vuosille 2020 ja 2030 asetettujen päästötavoitteiden saavuttamista.

Euroopan komissio on syyskuussa esittänyt EU:n 2030-päästövähennystavoitteen vahvistamista vähintään 55 prosenttiin. Tämä tulee vaikuttamaan myös Suomen kansallisiin tavoitteisiin päästökauppa- ja taakanjakosektorilla. Lisäksi Suomi on

[1] IPCC (2018): Global Warming of 1.5°C. Summary for Policymakers.
[2] CBD (2020): Biodiversity Outlook 5. Sivut 164–167.

ilmastolain päivityksen yhteydessä asettamassa uudet kansalliset päästövähennystavoitteet vuosille 2030 sekä 2040.

Ilmastovuosikertomus sen sijaan kuvaa vuoden 2019 päästökehitystä suhteessa voimassa oleviin, vuosien 2020 ja 2030 päästötavoitteisiin. Huomionarvoista on, että nämä sitoumukset eivät ole linjassa Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteiden kanssa, ja niiden saavuttaminen antaa Suomen toimien riittävyydestä ruusuisen kuvan. Vuoden 2020 tavoite saavutetaan lisäksi vain laskennallisesti: hyvittämällä ennakoitu päästövaje aiempien vuosien ylimääräisillä päästösäästöillä. Joustojen käyttö ei saa heikentää Suomen ilmastopolitiikan kunnianhimoa.

Hallitusohjelman mukaiseen hiilineutraaliustavoitteeseen nähden suunnitellut toimet ovat yhä riittämättömiä. On hyvä, että tämä todetaan vuosikertomuksessa selkeästi. Olisi kuitenkin tärkeää samalla nostaa esiin keskeisimmät toimet, joiden avulla hiilineutraaliustavoite olisi mahdollista saavuttaa vuoteen 2035 mennessä

Ilmastovuosikertomusta on kehitettävä ilmastolain päivityksen yhteydessä

On arvioitu, että hallituksen esitys ilmastolain päivityksestä valmistuu tammikuussa 2021. Jotta ilmastovuosikertomuksen koko potentiaali tulisi hyödynnetyksi, ilmastolain päivityksen yhteydessä ilmastovuosikertomusta koskevat vaatimukset tulisi päivittää.

Jatkossa vuosikertomuksessa **olisi keskeistä tarkastella ilmastopolitiikan toimenpiteiden onnistumista, niiden vaikutuksia ja riittävyyttä** suhteessa vuodelle 2035 asetettuun hiilineutraaliustavoitteeseen ja negatiivisten päästöjen saavuttamiseen pian sen jälkeen, **sekä analysoida haasteita, joita toimeenpanossa on havaittu**.

Sitra pitää hyvänä sitä, että **nykymuodossaan ilmastovuosikertomus antaa aiempaa paremman kokonaiskuvan Suomen päästökehityksestä**. Kertomusta on kehitetty vuodesta 2019 siten, että tarkastelu kattaa Suomen ilmastopolitiikan kokonaisuuden (päästökauppa-, taakanjako- ja maankäyttösektori), sekä tiedot politiikkatoimista, ilmastonmuutokseen sopeutumisesta ja kulutusperäisistä päästöistä. Lisäksi kertomuksen ymmärrettävyyteen on kiinnitetty huomiota, mikä parantaa sekä kansalaisten että päättäjien mahdollisuuksia osallistua ilmastopolitiikasta käytävään keskusteluun.

Ratkaisuita lisävähennyksiin on olemassa kaikilla sektoreilla

On selvää, että **merkittäviä lisäpäästövähennyksiä kaivataan kaikilla ilmastovuosikertomuksessa tarkasteltavilla sektoreilla**. Esimerkiksi maatalouden päästöt ovat pysyneet lähes samalla tasolla koko tarkastelujakson 2005–2019 ajan. Ilmastovuosikertomuksessa nostetaan perustellusti esiin tarve edistää ilmastohyötyjä tuottavaa ja ravitsemussuositusten mukaista ruokavaliota. **Siirtyminen kasvipohjaisempaan ruokavalioon on tehokas tapa[3] vähentää ruokajärjestelmän aiheuttamia haitallisia ympäristö- ja terveysvaikutuksia**.

RuokaMinimi-hankkeen mukaan **ruokavalion ilmastovaikutusta Suomessa voidaan vähentää 30–40 prosenttia** ruokavaliota muuttamalla ja pitämällä huolta

[3] Sitra (2019): 1,5 asteen elämäntavat. Miten voimme pienentää hiilijalanjälkemme ilmastotavoitteiden mukaiseksi?

28.9.2020

peltojen hiilivarastosta. Ilmastohyötyjen tavoittaminen edellyttää kuitenkin lihan kulutuksen vähentämistä enintään kolmannekseen keskimääräisessä ruokavaliossa.[4] Sitra yhtyy vuosikertomuksen havaintoon, jonka mukaan maa- ja elintarviketalouden muutos on mahdollinen, kun sen tueksi luodaan **vahvat strategiset tavoitteet** sekä **vaikuttavia taloudellisia ja tiedollisia ohjauskeinoja**.

Kuten ilmastovuosikertomuksessa todetaan, **liikennesektorin päästövähennykset ovat merkittävässä roolissa** taakanjakosektorin 2030-tavoitteen saavuttamisessa. Keskeiset ratkaisut ovat kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen osuuden kasvattaminen, henkilöliikenteen laaja sähköistäminen ja raskaan tieliikenteen siirtyminen bio- ja synteettisiin polttoaineisiin.

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaan kirjattu tavoite Suomen sähköautojen määrästä vuonna 2030 on vaatimaton ja vaikuttaakin siltä, että se saavutetaan nykyisillä ohjauskeinoilla helposti. Sitran selvityksen mukaan päästövähennysten kustannustehokkuuden kannalta optimoidussa mallissa Suomessa olisi vuonna 2030 jopa 700 000 sähköautoa ja 100 000 ladattavaa hybridiä[5]. **Uusien käyttövoimien edistämistä tulisikin nopeuttaa** tukemalla voimakkaammin sähköautojen latausinfrastruktuurin rakentamista julkisiin tiloihin, koteihin ja taloyhtiöihin sekä tukemalla biokaasun tankkausinfrastruktuurin rakentamista.

Lopuksi todettakoon, että kiertotalous on ilmastokriisin ratkaisemisessa keskeisessä roolissa, mutta Ilmastovuosikertomuksessa käsite mainitaan vain ohimennen. **Jatkossa kiertotalouden potentiaali tulisi hyödyntää täysimääräisesti**, ja ilmastovuosikertomuksessa tulisi seurata tarkasti kiertotalouden edistymistä Suomessa sekä sen tuomia päästövähenemiä.

Helsingissä 28.9.2020,

Jyrki Katainen
Yliasiamies

Sitran visiona on Suomi, joka menestyy kestävän hyvinvoinnin edelläkävijänä sosiaalisessa, taloudellisessa ja ekologisessa ulottuvuudessa. Suomen menestys tulevaisuudessa riippuu keskeisesti kyvystämme vastata sekä globaalin talouden että ilmasto- ja kestävyyskriisin haasteisiin. Menestyminen edellyttää yhteiskunnan uudistumiskykyä ja -halua. Hiilineutraali kiertotalous rakentaa yhteiskuntaa, jossa hyvinvointi ei perustu ylikulutukseen tai fossiilisiin polttoaineisiin.

[4] Saarinen, Merja ym. (2019): Ruokavaliomuutoksen vaikutukset ja muutosta tukevat politiikkayhdistelmät. RuokaMinimi-hankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:47. Sivu 119.
[5] Sitra (2018): Cost-efficient emission reduction pathway to 2030 for Finland. Opportunities in electrification and beyond. Sivu 24.